

odkazdah 22/2/85

Pulitzerova cena 1983

Alice Walker: *The Color Purple*
The Women's Press, London, 1984, 245 s.

Columbijská univerzita v New Yorku udělila Pulitzerovu cenu za rok 1983 černošské spisovatelce Alice Walkerové za její v pořadí třetí román. Tato nadaná básnířka, literární kritička a novinářka, narozená ve státě Georgia a žijící nyní v San Franciscu, publikovala již tři svazky poezie, dvě sbírky povídek a tři romány; její literární činnost byla v USA odměněna několika cenami, z nichž samozřejmě Pulitzerova cena je uznáním dosud nejvyšším.

Oceněný román je založen na dnes již zřídka do důsledku užívané formě dopisů, což umožňuje nejintimnější pohled do nitra hlavní hrdinky Celie, dívky žijící v době mezi dvěma válkami na přísně segregovaném americkém Jihu. Téměř celá první polovina knihy jsou Celiiny dopisy, vlastně spíše deníkové zpovědi, protože adresátem je bůh - Celie nemá nikoho, kdo by se o ni na této zemi zajímal. První šokující dopis píše dívka ve čtrnácti letech: očím ji zneužil, matka zemřela, později jsou jí odebrány obě její děti, milovaná sestra Nettie musí opustit domov. V manželství s Albertem není ničím víc než služkou a pečovatelkou o jeho děti. Celie však neprestává doufat, snaží se porozumět, svěřuje do dopisů své nejtajnější myšlenky a přání. Obratem z beznaděje je setkání s Albertovou bývalou přítelkyní, zpěvačkou Shug Averyovou. Shug jí ukáže, že vztahy mezi mužem a ženou i mezi ženami navzájem nemusí být jen hrůzou, že z nich lze čerpat sílu pro život. Najde také Nettiiny dopisy, které Albert Celií dlouhá léta úmyslně zatajoval.

Druhá polovina knihy obsahuje tedy dopisy, které napsala ve značném časovém rozpětí Nettie své sestře a Celiiny dopisy, jež adresuje Nettie. Nebot i když se jejich dopisy míjejí /Nettie odjela s manželským párem misionářů a jejich dvěma adoptovanými dětmi do Afriky šířit osvětu/ a nemůže jít o dialog, Celié už

nepíše pánu bohu - bůh se přornil ztratil, nelze věřit v boha bílých. Závěrečný dopis tje happy-endem a la Hollywood. Je Nettie se svým mužem misionářem Samuelem a se dvěma již dospělymi dětmi, jež jsou shodou všech náhod ztracenými dětmi Celie, stojí před domem, který Celie zdědila a tam budou teď všichni všetně Shug a Alberta spokojeně žít.

I když tento sentimentální závěr izpochybňuje literární hodnotu románu, nesmíme opomenout, že y Walkerová jinak podává podrobný obraz života na americkém Jihu mezi dvěma válkami se zvláštním zaměřením na postavení ženy a dále se snaží o postižení černoské problematiky nejen ve Spojených státech, ale také ve vztahu k Africe, odkud byly černí otroci hvpoutech zpřivlečeni, který se nyní některi jejich potomci vracejí. Problematicnost misionářské činnosti, ať už je obáva pletid misionářů jakákoliv, je živě ilustrována na pobytu Nettie a jejích přátel v liberijské vesnici. Na jedné straně se misionáři snaží vyučovat děti, mytí pověry, bojují proti předsudkům, léčí; na druhé straně přicházejí monopolní společnosti, které budují silnice, dobývají nerostné bohatství, bezohledně nahrazují tradiční plodiny monokulturami, čímž zbavují domorodce tradičních způsobů obživy, rozkládají jejich rodovou strukturu a budí v nich nedůvěru a nenávist k čemužkoliv, co tzv. civilizace přináší. Tak ani ti, kdo přišli s dobrými úmysly, nejsou akceptováni: vesničané se s nimi nemohou stotřnit jen proto, že jejich barva pleti je náhodou černá. Nakonec nejvíce ze všechno vyniká bezmocnost misionářů poskytnout domorodým přátelům efektivní pomoc proti křivdám, jež jsou na nich páchány. Liberie, založená osvobozenými americkými otroky, není schopna rozhodnout, do jaké míry je užitečné akceptovat civilizaci přinesenou "bílým mužem" a co nabídnout lidem za ztrátu tradičních jistot, kterou sebou střetávání obou kultur nutně přináší.

Situace amerických černochů před druhou světovou válkou není vykreslena komplexně, ale dva příklady v románu obsažené dostatečně dokumentují skutečnost: lynčování Celiina otce a dlouhodobé uvěznění a strádání jedné z jejích přítelkyň,

protože se nepokořila před rodinou starosty. Rovnoprávné soužití s bílými je v té době vyloučeno, nejbezpečnější je izolace. Celie si uvědomuje početní i ekonomickou převahu bílých, ale zároveň cítí i nespravedlnost takového uspořádání. Obě sestry jsou si rovněž vědomy významu vzdělání, které je Celii odepřeno.

Po jazykové stránce se liší dopisy Celie, psané hovorovým jazykem včetně ortografických chyb, od dopisů její sestry - Nettie měla možnost chodit do školy a umí proto psát správnou spisovnou angličtinou. Celie používá i hrubých výrazů, ovšem to, co se často odehrává v jejím životě nelze popisovat vybranými slovy. Autorka se celkově rozhodla pro způsob mluvy, který by co nejvíce zvyšoval autenticitu dopisů.

Román je prosycen upřímnosti a opravdovostí prožitku - po literární stránce je to však spíše slibná ukázka spisovatelčina talentu, jemuž by měla udělená Pulitzerova cena mimo jiné umožnit se dále rozvíjet.

Ivana Lukačovičová